

centrum beleidsadviserend onderzoek d'ancona + de hond bv.

cebeon

1

**Rooie Haan/
NIPO verkiezingson-
derzoek (methode De Hond)**

overname van dit stuk of delen ervan, zoals de tabel of de grafiek, is
alleen toegestaan onder bronvermelding:

"Rooie Haan/Nipo-onderzoek (methode De Hond)

DE PEILINGEN VAN POLITIEKE VOORKEUR (4 tot 25 september 1977)

Inleiding

Met ingang van 8 oktober 1977 begint "In de Rooie Haan" de tweede serie van peilingen van politieke voorkeur.

Tot aan de Provinciale Statenverkiezingen zullen 5 peilingen worden bekendgemaakt.

Voorafgaande aan de Gemeenteraadsverkiezingen in mei 1978 zal eveneens een peiling worden bekendgemaakt. Als basis voor deze peilingen fungeert evenals vorig seizoen de NIPO weekpeiling.

Op deze cijfers wordt een korrekciemethode toegepast. Deze korrekciemethode is ontwikkeld door Maurice de Hond na vergelijking van de NIPO-peilingen in de periode 1968-1976 met de verkiezingsuitslagen in deze periode.

Deze korrekciemethode is beschreven in Acta Politica 1977/1 en Intermediair 1976/53.

De laatste bekendgemaakte peiling van 21 mei j.l. vertoonde een gemiddeld verschil per partij van 0,6% met de werkelijke verkiezingsuitslag, hetgeen een goed resultaat genoemd mag worden (11 van de 13 onderscheiden politieke partijen behaalde een resultaat dat 1% of minder verschilde van onze laatste bekendgemaakte peiling).

Op basis van de NIPO-peilingen rondom de verkiezingen van 25 mei zijn desondanks een aantal kleine veranderingen in de korrekciemethode toegepast (met name bij de CPN).

Wat betekenen de cijfers wèl en wat niet?

Aan het begin van deze tweede seriè willen wij nog aan een aantal punten uitdrukkelijk aandacht besteden:

- De peilingen die worden bekendgemaakt in oktober 1977 tot en met februari 1978 zijn geen voorspelling voor de verkiezingsuitslag van de Provinciale Statenverkiezingen van maart 1978. Zij zijn beschrijvingen van de feitelijke situatie op het moment van de peiling.

Alleen de laatste peiling vlak voor de verkiezing kan beschouwd worden als de prognose voor de verkiezingsuitslag.

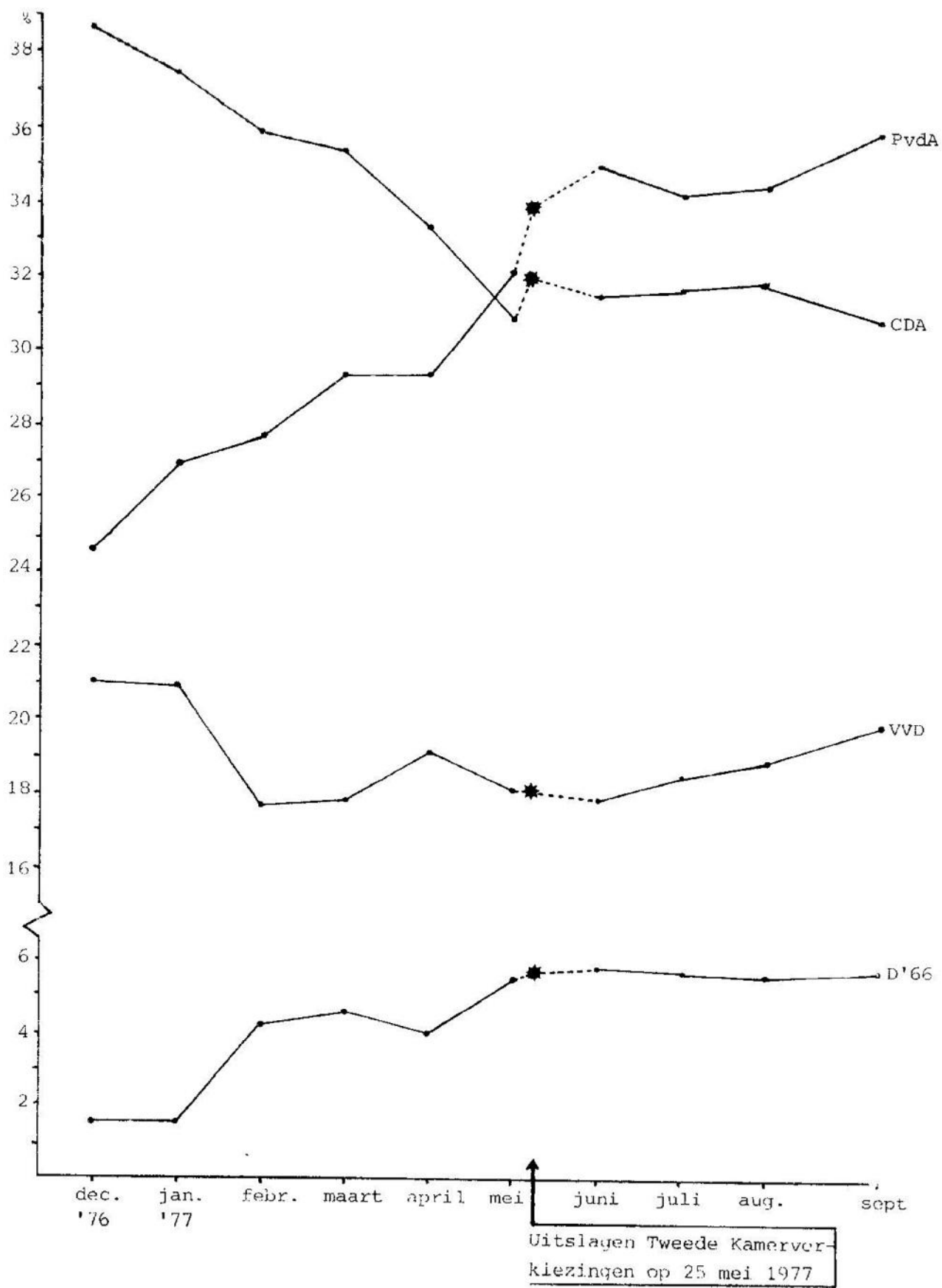
- Op het moment van de vraagstelling zijn er doorgaans geen verkiezingen in het verschiet. Er worden (nog) geen campagnes gevoerd, zodat de beantwoording van de vragen een vrijblijvend karakter heeft. Uit het verleden blijkt echter dat enerzijds de verschuivingen van maand tot maand in voorkeur voor partij niet zo groot zijn en anderzijds dat peilingen vlak voor verkiezingen (althans na de bewerking) geen grote verschillen vertonen met de verkiezingsuitslag.
- De peilingen kunnen wel goed beschouwd worden als een duidelijke indicatie hoe de diverse politieke partijen onder het Nederlandse electoraat liggen. De overgangsanalyse is daarbij een goede hulp.
- Naarmate een verkiezing verder in het verleden heeft plaatsgevonden wordt het percentage ondervraagden dat geen voorkeur uitspreekt groter. Doorgaans is dit percentage vlak voor verkiezingen wat groter dan de werkelijke niet-opkomst. Dat houdt in dat een deel van de mensen die bij de enquête nog geen voorkeur hebben uitgesproken, toch een stem uitbrengt (en natuurlijk ook een deel dat wel een voorkeur opgeeft, maar niet gaat stemmen).

De ervaring leert dat per saldo de uiteindelijke effecten op de discrepantie tussen peiling en verkiezingsuitslag gering zijn.

- Ieder steekproefonderzoek heeft bepaalde marges waarbinnen de gevonden percentages kunnen vallen met een bepaalde zekerheid. Gezien de uitgevoerde bewerkingen is moeilijk vast te stellen hoe groot die marges ongeveer zijn.

Bij vergelijking van cijfers over perioden van vier weken (gemiddelde cijfers over vier afzonderlijke metingen) gaan we uit van een waarde bij grote partijen die groter moet zijn dan 1.0% om iets te kunnen betekenen, en bij kleinere partijen van 0.7%.

GRAFIEK VAN HET VERLOOP VAN DE VOORKEUR VOOR PvdA, CDA, VVD en D'66

De peiling van 4 september tot 25 september 1977

(4400 ondervraagden, 18,5% noemt geen partij)

	Tweede Kamer- verkiezing 1977 %	september 1977 %	Tweede Kamer- verkiezing zetels	september 1977 zetels*1)
PvdA	33,8	35,8	53	54
CDA	31,9	30,8	49	48
VVD	18,0	19,8	28	31
D'66	5,4	5,8	8	9
PPR	1,7	1,2	3	1
CPN	1,7	1,7	2	2
DS'70	0,7	0,3	1	0
BP	0,8	0,4	1	0
PSP	1,0	1,1	1	1
SGP	2,1	2,0	3	3
GPV	1,0	1,0	1	1
andere partij	1,9	0,9	0	0
totaal	100,0	100,0	150	150

*): Bij de berekening is niet van lijstverbindingen uitgegaan. Bij een berekening met de lijstverbindingen van 25 mei j.l. (PvdA - PPR - PSP en SGP - GPV - BP) zou de zetelverdeling op de volgende punten afwijken:

CDA: 47 zetels i.p.v. 48 (Tweede Kamerverkiezing '77: 49 zetels)

PPR: 2 zetels i.p.v. 1 (Tweede Kamerverkiezing '77: 1 zetel).

1): De zetelverdeling is gebaseerd op percentages met twee decimalen achter de komma

De verschillen tussen de peiling van september 1977 en de Tweede Kamerverkiezingen van mei 1977 zijn in feite gering. Maar toch zijn deze verschillen groter dan in de voorgaande 14 weken.

De tendensen van de laatste maanden voor de verkiezing lijken zich licht door te zetten.

- een licht stijgende PvdA (vooral dankzij DS'70, PPR en nieuwe kiezers, maar maar licht verlies naar D'66).

- een licht dalende CDA (verlies naar D'66, VVD, weinig nieuwe kiezers)
- een licht stijgende VVD (dankzij winst van DS'70 en CDA)
- een licht stijgende D'66 (dankzij winst van PvdA, CDA en PPR)
- een licht verliezende PPR (vooral door verlies aan D'66 en PvdA)
- licht verliezende DS'70 en BP.

Opmerkelijk is het feit, dat er een duidelijke stijging is voor wat het percentage betreft dat geen partij weet te noemen.

Bij alle partijen blijkt er zich een afbrokkeling in te zetten. Een inzicht hierin geeft de volgende paragraaf.

De overgangen tussen de partijen

De tabellen die beschikbaar zijn geven een indruk van de verschuivingen die "onder de oppervlakte" tussen de partijen plaatsvinden.

HEEFT PvdA GESTEMD				
kiest nu:	30/5- 20/6	27/6- 18/7	25/7- 15/8	4/9- 25/9
PvdA	96,0	91,5	89,6	86,2
CDA	0,4	0,7	0,7	1,4
VVD	-	0,2	0,4	1,1
D'66	0,3	0,5	0,6	0,8
overige partijen	0,5	0,8	1,0	1,6
geen partij genoemd	2,7	6,4	7,6	9,0

HEEFT CDA GESTEMD				
kiest nu:	30/5- 20/6	27/6- 18/7	25/7- 15/8	4/9- 25/9
PvdA	0,9	0,5	0,8	1,2
CDA	92,8	92,4	89,8	86,8
VVD	1,5	1,6	1,5	2,2
D'66	0,6	0,5	0,4	0,9
overige partijen	0,2	0,5	0,4	0,3
geen partij genoemd	4,0	4,5	7,1	9,3

HEEFT VVD GESTEMD				
kiest nu:	30/5- 20/6	27/6- 18/7	25/7- 15/8	4/9- 25/9
PvdA	1,0	0,9	0,1	1,7
CDA	2,6	1,8	2,5	2,2
VVD	91,9	90,1	90,1	87,3
D'66	0,4	1,6	0,6	0,7
overige partijen	-	0,2	-	0,6
geen partij genoemd	4,2	5,4	6,7	7,5

HEEFT D'66 GESTEMD				
kiest nu:	30/5- 20/6	27/6- 18/7	25/7- 15/8	4/9- 25/9
PvdA	1,7	1,2	1,9	1,6
CDA	-	2,1	1,0	1,2
VVD	-	1,0	2,4	1,9
D'66	80,0	87,3	85,1	77,5
overige partijen	1,6	-	-	0,8
geen partij genoemd	6,6	6,3	9,4	17,0

HEEFT NIET GESTEMD				
kiest nu:	30/5- 20/6	27/6- 18/7	25/7- 15/8	4/9- 25/9
PvdA	20,7	18,4	18,9	17,7
CDA	9,6	7,9	8,2	8,4
VVD	4,2	5,0	4,5	6,4
D'66	3,7	1,6	1,1	1,6
overige partijen	2,8	2,8	2,1	3,7
geen partij genoemd	59,0	64,3	65,2	62,4

Deze tabellen laten zien dat de situatie 18 weken na de verkiezingen voor de drie grootste partijen vrijwel identiek is, wat het verlies van stemmers betreft. De drie partijen behouden ongeveer 87% van hun electoraat. Rond de 8% van dat electoraat geeft geen partij van voorkeur op.

De overige 5% verandert van partij. Van degenen die opgeven niet gestemd te hebben (een lager percentage dan de werkelijke niet-opkomst) noemt het overgrote deel weer geen partij. Als er een partij genoemd wordt, dan blijkt de PvdA duidelijk beter te liggen onder deze groep dan de overige partijen. Dit geeft aan dat als de opkomst op 25 mei 1977 nog hoger was geweest, de PvdA relatief nog beter er van af was gekomen.

Bij de Provinciale Statenverkiezingen in maart 1978 (met een vermoedelijke opkomst van rond de 75%) zal het verschil in opkomst met de Tweede Kamerverkiezingen in mei 1977 het resultaat zeker beïnvloeden (de Gemeenteraadsverkiezingen in de Betuwe waren daarvan al een voorbeeld).

1. Inleiding

Al sinds jaren wordt in Nederland door diverse onderzoeksbureau's zogenaamd "verkiezingsonderzoek" uitgevoerd, dat tot doel heeft de uiteindelijke uitslag van de komende verkiezingen te voorspellen. In toenemende mate worden dergelijke peilingen ook uitgevoerd in de periode tussen verkiezingen, waarbij dan een soort tussenstanden gepresenteerd worden. Als men echter de voorspellende waarde van dergelijke peilingen onderzoekt, dan blijkt doorgaans dat de afwijkingen ten opzichte van de werkelijke uitslag behoorlijk groot zijn; en men kan zich soms niet aan de indruk onttrekken dat een eigen gok, zonder onderzoeksmateriaal, tot diezelfde of betere resultaten geleid zou hebben.

Dit was voor drs. M. de Hond (van Cebeon, centrum beleidsadviserend onderzoek, een onafhankelijk sociaal-wetenschappelijk onderzoeksbureau), die zich al lang met het onderwerp verkiezingsonderzoek en meting van politieke voorkeuren heeft beziggehouden, de aanleiding om een methode te ontwikkelen waarbij op basis van de NIPO-week- en maandcijfers een betrouwbaarder beeld ontstaat van de politieke voorkeur in Nederland. Middels de berekeningen van Maurice de Hond zal om de 4 weken in "In de Rooie Haan" een kwantitatief overzicht gegeven worden van de verdeling van politieke voorkeur in Nederland, gebaseerd op het enqueteren van ca. 4000 personen. Hieronder zal wat dieper worden ingegaan op de problemen rond dergelijke onderzoeken en op de cijfers van de afgelopen jaren tot eind augustus 1976.

2. Het Rooie Haan/Nipo-onderzoek (methode De Hond)

De tekortkomingen van andere peilingen m.b.t. het meten van politieke voorkeuren, worden door het onderzoek dat eens in de vier weken in de Rooie Haan zal worden gepresenteerd, voor een groot deel ondervangen. De resultaten zijn daardoor zeer nauwkeurig en zullen op deze wijze een waarheidsgetrouwe afspiegeling zijn van de verdeling van politieke voorkeur onder het Nederlandse electoraat op het moment van de peiling. Dit wordt bereikt door:

- A Het wekelijks ondervragen van ongeveer 1000 kiezers, en het berekenen van de politieke verdeling op grond van de cijfers over vier weken (dus circa 4000 ondervraagde kiezers). Deze kiezers vormen samen een representatieve steekproef van het Nederlandse electoraat.

- B Het beschikken over een historische reeks, die loopt vanaf 1968, en waarbij de wekelijkse cijfers beschikbaar zijn. Hierdoor was het mogelijk een analyse uit te voeren op de tendensen en processen uit het verleden, en een ijking uit te voeren op verkiezingsuitslagen.
- C Het beschikbaar hebben per week van andere voor het stemgedrag relevante variabelen, waardoor ook op deze wijze ijking per week of maand mogelijk is.

Het NIPO voert de vraaggesprekken uit en stelt het basismateriaal ter beschikking van Maurice de Hond. Die past dan zijn methode toe op dit materiaal - een methode die gebaseerd is op de drie hierboven geschetste centrale punten - en stelt deze cijfers éénmaal in de vier weken in handen van "In de Rooie Haan". Deze resultaten worden dan in de uitzending openbaar gemaakt. Per jaar worden voor dit onderzoek ongeveer 50.000 kiezers ondervraagd.

Vergeleken met peilingen van andere bureau's of instanties zijn de op deze wijze verkregen cijfers superieur wat de nauwkeurigheid ervan betreft. Zo zijn de cijfers van het bureau Lagendijk (Delta) slechts gebaseerd op het ondervragen van 600 kiezers, terwijl de frequentie vrij onregelmatig is (zo een 6 maal per jaar). Andere cijfers die bekend worden gemaakt zijn vaak incidenteel en berusten doorgaans op het ondervragen van 1000 tot 1500 kiezers.

Zoals bij ieder steekproefonderzoek kent het Rooie Haan/NIPO onderzoek (methode De Hond) marges waarbinnen de werkelijke cijfers van de Nederlandse kiezers op het moment van peiling zullen liggen. Deze marges zijn echter aanzienlijk kleiner dan van welke andere dergelijke peilingen in Nederland dan ook (behoudens de verkiezingen zelf). Om een indruk van die marges te geven, treft u in de bijlage daar nog een tabel van aan. Hieruit een voorbeeld. Men kan stellen dat als bij één peiling van het bureau Lagendijk de VVD een uitkomst heeft van 20%, de werkelijke waarde met 95% zekerheid in de Nederlandse bevolking zal liggen tussen 16,5 en 23,5, terwijl dat bij het Rooie Haan/NIPO onderzoek (methode De Hond) slechts tussen de 18,8 en 21,2 zal liggen.

Door het maandelijks toepassen van de methode De Hond echter, is deze marge zelfs nog kleiner. Gesteld kan dan worden dat de via deze methode

verkregen cijfers een nauwkeurigheid hebben van 1%, hetgeen bijna 3 maal zo nauwkeurig is als welke andere politieke peiling dan ook, in Nederland uitgevoerd.

3. Het Rooie Haan/NIPO onderzoek (methode De Hond) en de voorspelling van de verkiezingsuitslag

In de reeks van acht jaren, die beschikbaar is t.a.v. de resultaten van de continue peilingen, is één verkiezing in feite één van de vele peilingen, maar dan onder alle kiesgerechtigden. Het is echter een wat bijzondere peiling: In de media en via andere kanalen worden de kiezers opgeroepen om op een bepaalde wijze bij die peiling te stemmen. Daarbij beseffen de kiezers, dat hun stem in feite gevolgen heeft voor het bestuur van het land, de provincie of de gemeente. Daarom is het niet mogelijk om op grond van een peiling van enkele weken voor de verkiezingen een volledig korrekte voorspelling te geven van de uitslag van de verkiezing. (Evenmin als het mogelijk is om op grond van de peiling van september een volledig akkurate voorspelling te geven van de uitslag van de peiling in oktober!!). Verschuivingen op het laatste moment (en die zijn er in behoorlijke mate) zijn niet vooraf te meten. Wel kunnen de cijfers van vóór de verkiezing als indicatie beschouwd worden van het resultaat van de te houden verkiezingen. Na de verkiezing kan dan geanalyseerd worden welke verschuivingen er plaats gevonden hebben tussen het moment van de laatste peiling en de dag der verkiezing. De peiling dient daarvoor betrouwbaar te zijn, omdat anders geen konklusies verbonden kunnen worden aan de verschuivingen. Het Rooie Haan/Nipo onderzoek (methode De Hond) kan deze rol van betrouwbare peiling vervullen. Dat een goed verkiezingsonderzoek mogelijk is, op de dag van de verkiezing zelf, heeft Marcel van Dam meermalen bewezen.

4. Het onderzoek en de peilingen sinds november 1972

Op de volgende pagina's treft u de cijfers aan, zoals ze via de methode De Hond zijn berekend op basis van het Nipo-materiaal. Deze cijfers lopen van de tweede kamerverkiezingen van 1972 tot heden. De interpretatie van de aan u gepresenteerde cijfers laten we verder gaarne aan u over. Het onderzoeksmateriaal sec bevat natuurlijk geen aanwijzingen waarom op bepaalde momenten bepaalde dalingen of stijgingen van aanhang te konstateren valt.